

UMEÅ UNIVERSITET

HANDLINGSPLAN FÖR KLIMAT OCH HÅLLBARHET 2021 - 2023

Typ av dokument:	Handlingsplan
Datum:	210316
Dnr:	FS 1.1-2259-20
Beslutad av:	rektor
Giltighetstid:	16 mars 2021 – 31 december 2023
Område:	Lokaler, IT, miljö och säkerhet
Ansvarig förvaltningsenhet:	Lokalförsörjningsenheten
Ersätter dokument:	Nyinrättat

UMEÅ UNIVERSITET

Innehåll

1.	Beskrivning.....	3
	1.1 Syfte och mål	3
	1.2 Aktiviteter och systematik	4
2.	Utbildning och studenter	4
3.	Forskning och nyttiggörande	5
4.	Inköp, upphandling och investeringar	7
5.	Fastigheter och campus	7
6.	Möten och resor	8
7.	Kemikalier och avfall	9

1. Beskrivning

Visionen för Umeå universitet anger att en av universitetets viktigaste uppgifter är att möta omvärldens förändrade krav och förväntningar och driva omställningen till ett hållbart samhälle samt att bidra till genomförandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. Som statlig myndighet och lärosäte förväntas universitetet att arbeta aktivt och systematiskt med miljö och hållbarhet i enlighet med förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

Detta styrdokument innehåller inriktningsmål och övergripande aktiviteter för universitetets miljö- och hållbarhetsarbete under perioden 2021–2023 och med sikte mot 2030. Handlingsplanen har en tyngdpunkt på miljömässig hållbarhet, men inom områdena Utbildning och studenter respektive Forskning och nyttiggörande anläggs ett brett hållbarhetsperspektiv utifrån Agenda 2030 och de globala målen.

Enligt regel för universitetsgemensamma styrdokument ska ett antal perspektiv integreras i nya och reviderade styrdokument vid Umeå universitet. Styrdokumenten ska också innehålla en analys av dokumentets konsekvenser i ett jämställdhetsperspektiv. I handlingsplanen har hållbarhetsperspektivet integrerats liksom i delar student-, samverkans- och arbetsmiljöperspektivet. På grund av handlingsplanens innehåll har inte internationaliserings- och tillgänglighetsperspektivet närmare beaktats på annat sätt än att dessa områden beaktas indirekt i de mål och aktiviteter som ingår i handlingsplanen. Styrdokumentet bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten vid Umeå universitet.

1.1 Syfte och mål

Syftet med denna handlingsplan som innehåller universitetsövergripande inriktningsmål och aktiviteter för miljö- och hållbarhetsarbetet under perioden 2021–2023 är att öka integrationen i universitetets verksamhet av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030¹, bestämmelsen i högskolelagen (1992:1434) att främja hållbar utveckling² och klimatmålen i Klimatramverket³ för universitet och högskolor. Planen innehåller mål för samtliga 13 områden i Klimatramverket, med tyngdpunkt på de områden som har identifierats som betydande miljöaspekter i universitetets miljöutredning (FS 1.6.2-1565-19) och som återspeglas i universitetets miljöpolicy (FS 1.1-2187-19).

I linje med miljöpolicyen är det övergripande miljö- och hållbarhetsmålet till 2030 att universitetet genom ett proaktivt förhållningssätt och innovativt arbetssätt ska verka för ett hållbart samhälle och att målen i Agenda 2030 nås. Övriga mål och aktiviteter utgår från miljöpolicyens prioriteringar och är indelade i nedanstående områden:

¹ De 17 globala hållbarhetsmålen: Ingen fattigdom; Ingen hunger; God hälsa och välbefinnande; God utbildning; Jämställdhet; Rent vatten och sanitet för alla; Hållbar energi för alla; Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt; Hållbar industri, innovationer och infrastruktur; Minskad ojämlikhet; Hållbara städer och samhällen; Hållbar konsumtion och produktion; Bekämpa klimatförändringen; Hav och marina resurser; Ekosystem och biologisk mångfald; Fredliga och inkluderande samhällen; Genomförande och globalt partnerskap.

² Högskolelagen 1 kap 5§: ”Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.”

³ De 13 områdena i Klimatramverket för universitet och högskolor: Utbildning; Forskning; Samverkan och Nyttiggörande; Studenter; Inköp och upphandling; Tjänsteresor; Pendelresor; Energianvändning; Fastighetsbestånd; Mat och servering; Avfallshantering; Kolsänkor; Investeringar.

UMEÅ UNIVERSITET

- Utbildning och studenter
- Forskning och nyttiggörande
- Inköp, upphandling och investeringar
- Fastigheter och campus
- Resor och möten
- Kemikalier och avfall

1.2 Aktiviteter och systematik

Aktiviteter i handlingsplanen ska bidra till uppfyllande av målen inom respektive område. Ansvaret för att genomföra och följa upp dessa övergripande aktiviteter är förankrat och i möjligaste mån integrerat i den ordinarie verksamhetsplaneringen, framförallt hos berörda förvaltningsenheter och strategiska råd. Där det relevant är aktiviteterna avstämde med berörda fastighetsägare. Universitetets samlade miljö- och hållbarhetsarbete omfattar utöver de övergripande aktiviteterna i handlingsplanen även arbete med ytterligare och ofta mer specifika aktiviteter på alla nivåer i organisationen.

För att miljö- och hållbarhetsarbetet ska vara effektivt prioriteras universitetsövergripande aktiviteter utifrån följande principer:

- Nyttan för miljö, klimat och hållbar utveckling
- Kostnadseffektivitet
- Påverkan på forskning- och utbildningsverksamheten
- Administrativ börda

Formerna för det systematiska miljö- och hållbarhetsarbetet finns beskrivna i Regel för miljö- och hållbarhetsarbete (FS 1.1-1773-20). Regeln innehåller återkommande universitetsövergripande aktiviteter vilka ska genomföras med vissa givna intervall, till exempel miljöutredning, utvärdering av efterlevnad av bindande krav, interna miljörevisioner och uppföljning av denna handlingsplan.

Då Klimatramverket för universitet och högskolor är en av utgångspunkterna i handlingsplanen så bidrar universitetet genom flertalet aktiviteter till det globala hållbarhetsmålet 13 Bekämpa klimatförändringarna. Vilka andra hållbarhetsmål som aktiviteterna bedöms bidra till redovisas under respektive område nedan.

2. Utbildning och studenter

Utbildning är tillsammans med forskning universitetets viktigaste bidrag till en hållbar omställning av samhället. Umeå universitet är ett av Sveriges större utbildningsuniversitet med drygt 35 000 studenter inom cirka 150 utbildningsprogram och 1300 kurser samt forskarutbildning inom 115 ämnen med nästan 900 doktorander. Genom att hållbarhet integreras i utbildning ges studenter aktuella kunskaper och färdigheter som kan användas som medborgare och beslutsfattare i att möta samhällets hållbarhetsutmaningar, idag och i framtiden. Universitetets lärare har en central roll för att möjliggöra detta.

I 2020 års uppföljning av universitetets miljö- och hållbarhetsarbete anger fakulteterna att av universitetets 145 utbildningsprogram har 17 program fokus på hållbar utveckling och 96 program examensmål som berör hållbarhet. Det finns en utmaning i att över tid öka progressionsnivån i de

UMEÅ UNIVERSITET

kunskaper och färdigheter som studenterna bör få med sig samt att inkludera både kunskaper och pedagogiskt förhållningssätt.

Studenternas och medarbetarnas kunskap och engagemang är en viktig resurs i universitetets miljö- och hållbarhetsarbete.

Genom aktiviteter inom området Utbildning och studenter kan universitetet bidra till samtliga 17 globala hållbarhetsmål.

Inriktningsmål till år 2030

1. Hållbar utveckling är integrerat i utbildning på alla nivåer.
2. Studenters kunskap och engagemang tillvaratas i universitetets miljö- och hållbarhetsarbete.

Aktiviteter 2021 - 2023

- Synliggöra och följa upp Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen i utbildning och forskarutbildning inom ramen för kvalitetssystemet för utbildning.
- Utveckla information om universitetets miljö- och hållbarhetsarbete till medarbetare och studenter.
- Erbjud kompetensutveckling om universitetets miljö- och hållbarhetsarbete till medarbetare.
- Arbeta för att kompetensutveckla fler lärare i syfte att utveckla deras förmåga att integrera olika aspekter av hållbar utveckling i kurser och program på alla nivåer inklusive forskarutbildning.
- Genomföra utbildningskonferenser med koppling till Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.
- I dialog med studentkårerna utveckla former för att ta tillvara studenters kunskap och engagemang i miljö- och hållbarhetsfrågor.

3. Forskning och nyttiggörande

Forskning är tillsammans med utbildning universitetets viktigaste bidrag för att möjliggöra omställningen till ett hållbart samhälle. Ny kunskap är en förutsättning för att möta samhällets utmaningar. Vid universitetet bedrivs forskning inom flertalet vetenskapsområden. En analys av Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning visar att 59 procent av den vetenskapliga produktionen vid universitetet under åren 2015 till 2019 har bäring på Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. Merparten av den vetenskapliga produktionen såväl lokalt vid Umeå universitet som nationellt gäller målet God hälsa och välbefinnande. Umeå universitet har en högre publikationsvolym än genomsnittet för svenska lärosäten avseende flera globala mål, i fallande ordning: God utbildning, Jämställdhet, Ekosystem och biologisk mångfald, Minskad ojämlikhet, God hälsa och välbefinnande, Bekämpa klimatförändringarna, Rent vatten och sanitet för alla, Fredliga och inkluderande samhällen, och Hållbara städer och samhällen⁴. Interna analyser av den vetenskapliga produktionen, utförda av Enheten för forskningsstöd och

⁴ Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (2020), Sweden's reserach targeting the Sustainable Development Goals, rapport 20:04.

UMEÅ UNIVERSITET

Samverkan, visar att jämfört med de större universiteterna i Sverige är Umeå universitet forskningsmässigt mer aktivt när det gäller målen Jämställdhet respektive Ekosystem och biologisk mångfald.

Lärosäten bidrar också till en hållbar samhällsutveckling genom utveckling av innovativa kunskapsbaserade lösningar. Genom Umeå universitet Holding AB med dotterbolag och inkubatorer stödjer Umeå universitet nyttiggörande och kommersialisering av innovationer. Det är ofta i mötet med det omgivande samhället som akademisk kunskap gör skillnad genom att skapa nytta och innovation. Universitetet har en omfattande samverkan med företag och organisationer inom såväl långsiktiga partnerskap som tidsbegränsade projekt.

Genom aktiviteter inom området Forskning och nyttiggörande kan universitetet bidra till samtliga 17 globala hållbarhetsmål.

Inriktningsmål till år 2030

3. Universitetets forskning om hållbar utveckling ska öka.
4. Kunskapen hos forskare och medarbetare nyttiggörs i samverkan med det omgivande samhället och i universitetets miljö- och hållbarhetsarbete.

Aktiviteter 2021 – 2023

- Synliggöra och följa upp den forskning som bedrivs vid universitetet utifrån Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.
- Beakta Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen i arbetet med att ta fram kvalitetssystemet för forskning.
- Utredda möjligheten att inrätta ett system för att klassificera universitetets forskningsprojekt (både intern- och externfinansierade projekt) utifrån Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.
- Genomföra forskningskonferenser med koppling till Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.
- Stödja en universitetsgemensam plattform för mång- och tvärvetenskaplig forskning om hållbar omställning bland genom att stimulera tvärvetenskapliga arrangemang och möten.
- Utveckla den externa informationen om universitetets hållbarhetsforskning, forskningssamverkan och projekt kopplade universitetets miljö- och hållbarhetsarbete gentemot partners och övriga intressenter.
- Utredda möjligheten att utveckla en universitetsgemensam vetenskaplig kurs för forskarstuderande och andra intresserade medarbetare om Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.
- Driva och delta i relevanta samverkansprojekt och hållbarhetsnätverk som stärker universitetets forskning, bidrar till regional och annan samhällsutveckling samt till måluppfyllelse av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.
- Arbeta för att hållbarhet ska vara ett prioriterat område i universitetets strategiska partnerskap.
- Utveckla hållbarhetsperspektivet i universitetets uppdragsavtal och ägaranvisning för Umeå universitet Holding AB.

UMEÅ UNIVERSITET

4. Inköp, upphandling och investeringar

Inköp och upphandling är viktiga styrmedel för att minska universitetets miljö- och klimatpåverkan, och för att bidra till hållbar utveckling. Universitetet upphandlar och köper in en mängd olika varor och tjänster, och 2020 upphandlade universitetet för över 330 miljoner kronor. Miljökrav ställdes i hälften av upphandlingarna motsvarande den allra största delen av upphandlingarnas värde. Det finns dock potential att ytterligare systematisera miljö- och klimathänsynen i universitetets upphandling och inköp samt att öka hänsynstagandet till sociala och arbetsrättsliga villkor i dem.

Vid universitetet finns ett flertal restaurang-, café- och cateringverksamheter. Dessa verksamheter utgör dels leverantörer av universitetets upphandlade tjänster och dels erbjuder de sina tjänster till bland annat universitetets medarbetare och studenter. Universitetet kan bidra till minskad miljöpåverkan från mat och servering genom att ställa miljökrav på upphandlade leverantörer eller genom dialog med företagen om hållbara och klimatsmarta val av mat, utrustning och artiklar.

Umeå universitet förfogar över donerade medel för finansiering av forskning och utbildning i enlighet med av donatorerna angivna villkor. Universitetsstyrelsen är förvaltare för anknutna stiftelser med stöd av upphandlade kapitalförvaltare. Förvaltningen ska ske i enlighet med universitetets placeringspolicy.

Genom aktiviteter inom området Inköp, upphandlingar och investeringar kan universitetet bidra till flera globala mål främst till 12 Hållbar konsumtion och produktion men även till 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt och 15 Ekosystem och biologisk mångfald, utöver 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Inriktningsmål till år 2030

5. Andelen upphandlingar med miljö- och hållbarhetskrav ska årligen öka.
6. Utbudet av klimatsmarta mat- och serveringsalternativ ska öka.
7. Universitetets stiftelse- och donationskapital placeras med hänsyn till miljö och hållbarhet.

Aktiviteter 2021 – 2023

- Utveckla och implementera övergripande miljö- och hållbarhetskrav i upphandling.
- Digitalisera och automatisera centrala ekonomiprocesser samt om möjligt synliggöra miljö- och hållbarhetsval vid inköp.
- Analysera och informera om inkörens klimatpåverkan.
- I dialog med restauranger och caféer på campus uppmuntra fler klimatsmarta alternativ.
- Utveckla miljö- och hållbarhetsperspektivet i universitetets placeringspolicy för anknutna stiftelser.

5. Fastigheter och campus

Universitetets verksamhet är omfattande och kräver ändamålsenliga lokaler. I dagsläget uppgår den förhyrda lokalarean till drygt 230 000 m². År 2020 användes universitetet över 28 GWh

UMEÅ UNIVERSITET

energi, vilket motsvarar energianvändningen i 1400 villor. Om Parisavtalets mål ska nås behöver universitetet tillsammans med fastighetsägarna kontinuerligt genomföra energibesparande och energieffektiviserande aktiviteter. Användningen av lokalerna behöver också optimeras eftersom både nybyggnation och drift av lokaler ger upphov till negativ miljö- och klimatpåverkan. Det kan ske till exempel genom delning och ökad nyttjandegrad. Genom hållbara och klimatsmarta val av byggt teknik och byggmaterial kan miljö- och klimatpåverkan minskas ytterligare liksom användningen av resurser. Huvudcampus i Umeå består av stora grönytor och genom att förvalta och utveckla dessa fungerar de som så kallade kolsänkor som binder in luftens koldioxid. Det gynnar också biologisk mångfald.

Genom aktiviteter inom området Fastigheter och campus så bidrar universitetet främst till de globala hållbarhetsmålen 7 Hållbar energi för alla, 11 Hållbara städer och samhällen samt 15 Ekosystem och biologisk mångfald, utöver 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Inriktningsmål till år 2030

8. Klimatpåverkan från energianvändning ska årligen minska.
9. Universitetets lokaler användas mer effektivt.
10. Den biologiska mångfalden på huvudcampus ska öka.

Aktiviteter 2021 - 2023

- Kartlägga, följa upp och optimera användningen av universitetets lokaler.
- Utveckla bopningsreglerna för lokaler för att främja mer effektivt lokalutnyttjande.
- Kartlägga, följa upp och effektivisera energianvändningen i universitetets lokaler.
- Fortsätta med planerade energioptimeringsåtgärder.
- Fortsätta med planerad installation av solceller.
- Inkludera kriterier för Miljöbyggnad⁵ och Byggvarubedömningen⁶ vid ny- och ombyggnation
- Se över investeringsprinciper för lokalprojekt så att inriktningen mot hållbarhet stärks.
- I dialog med fastighetsägaren och andra aktörer identifiera åtgärder för att öka den biologiska mångfalden på huvudcampus.

6. Möten och resor

Möten är en viktig del i universitetets verksamhet och något som skapar mervärden för både oss själva och våra samarbetspartners regionalt, nationellt och internationellt. Umeå universitets geografiska läge ställer särskilda krav på flygresor. Under 2019 genererade tjänsteresorna från universitetet över 4 000 ton koldioxid, varav flygresorna stod för nästan allt (>99,5 procent). Det är en utmaning att tillgodose behovet och värdet av att mötas utan att samtidigt skapa stora klimatpåverkande utsläpp. Under pandemin har tjänsteresorna minskat avsevärt och de digitala mötesteknikerna har utvecklats. Utifrån detta finns viktiga lärdomar att ta tillvara för att fortsatt

⁵ Miljöbyggnad är ett svenskt system för miljöcertifiering av byggnader som säkerställer att byggnadens miljöprestanda granskas av tredje part. Systemet ägs av Sweden Green Building Council, som även genomför certifieringarna. Miljöbyggnad mäter 16 olika värden, bl a energi och inomhusklimat.

⁶ Byggvarubedömningen tillhandhåller kriterier gällande kemiskt innehåll och livscykelaspekter för byggvaror med syftet att kunna bidra till att fastigheter byggs och förvaltas med enbart miljöbedömda byggvaror. Byggvarubedömningen är icke vinstdrivande ekonomisk förening som ägs av de största aktörerna inom bygg-, fastighets- och anläggningsbranschen i Sverige.

UMEÅ UNIVERSITET

utveckla formerna för och öka andelen hållbara möten. Även pendelresor har en betydande påverkan på miljön och klimatet, varför universitetet tillsammans med relevanta aktörer bör verka för att förbättra och utveckla möjligheterna till hållbara resor till och från arbetsplatsen.

Genom aktiviteter inom området Resor och möten så bidrar universitetet till det globala hållbarhetsmålet 11 Hållbara städer och samhällen, utöver 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Inriktningsmål till år 2030

11. Klimatpåverkan från resor ska minska.
12. Användningen av digitala mötestekniker ska öka.

Aktiviteter 2021 - 2023

- Tillhandahålla en ändamålsenlig infrastruktur för hållbara och resfria möten.
- Följa upp nyttjandet av digitala möten.
- Implementera den nya regeln för tjänsteresor för att främja hållbara resor.
- Utveckla en checklista för hållbara arrangemang.
- Utredda möjligheten att inrätta en intern fond för klimatsatsningar i universitetets verksamheter.
- Utveckla campusinfrastrukturen för gång och cykel, och elfordon.

7. Kemikalier och avfall

Att undvika och begränsa spridning av farliga ämnen och hushålla med resurser är viktiga delar i en hållbar samhällsutveckling. Inom universitetets verksamheter finns över 10 000 olika kemikalier vilka måste hanteras på ett säkert sätt. Kemikalieanvändningen vid universitetet genererar omkring 8 000 kg farligt avfall per år och genom att systematiskt verka för att byta ut farliga ämnen mot mindre farliga, till exempel genom att ställa krav på varors och produkters kemikalieinnehåll vid upphandling och inköp, kan påverkan på miljön och människors hälsa minska.

Utöver farligt avfall genereras ungefär 350 ton övrigt avfall per år från universitetets verksamheter. Det mesta av detta avfall förbränns idag, antingen som osorterat eller som utsorterat brännbart avfall. En annan relativt stor fraktion är elektronikavfall. Därutöver finns överblivet material i form av möbler, inventarier och utrustningar, vilket uppstår vid till exempel ombyggnationer.

För att minska miljöpåverkan från avfallshanteringen behövs en fungerande utsortering. Ett universitetsövergripande källsorteringssystem är dessutom viktigt för att manifestera för medarbetare, studenter och besökare att universitetet tar miljö, klimat och hållbarhet på allvar. Genom återbruk av möbler, inventarier och utrustning kan fler cirkulära flöden skapas och resursförbrukningen minska.

Genom aktiviteter inom området Kemikalier och avfall så bidrar universitetet främst till det globala hållbarhetsmålet 12 Hållbar konsumtion och produktion men även till 3 God hälsa för alla, 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt och 14 Hav och marina resurser, utöver 13 Bekämpa klimatförändringarna

UMEÅ UNIVERSITET

Inriktningsmål till år 2030

13. Mängden brännbart avfall respektive farligt avfall ska minska.

Aktiviteter 2021 - 2023

- Upphandla och implementera ett nytt kemikaliehanteringssystem.
- Utredda och införa källsortering på hela campus, från utsortering hos verksamhet till omhändertagande via entreprenör.
- Vidareutveckla möjligheter till återbruk, bland annat av möbler, inredning, medicinsk-teknisk utrustning och laboratorieutrustning.